

soli inspirati censendi sunt, qui hebraica lingua fuerunt exarati, atque uti tales ab Hebraeis admisi (1). 2. Id ipsum ex auctoritate Christi et apostolorum palam fit, qui nempe ad illos libros provocant tanquam ad *Scripturam divinam*, et *eloquia Dei*, vel *Spiritus Sancti* (2). 3. Quod vero ad libros spectat N. T. ex eorum authenticitate ac veritate necessario exurgit divina ipsorum inspiratio; quippe Christus cum missionem evangelium predicandi Apostolis demandavit (*Math. X. 19. 20*), sese illis perpetuo adfuturum spondit, idemque professus est non ipsos locuturos, sed Spiritum Sanctum in eis (3), quod quidem privilegium re ipsa sibi passim vindicant apostoli (4). 4. Deinde quis eo usque desipiat ut abjicienda esse contendat argumenta omnia interna quibus utriusque foederis librorum inspiratio a tot doctis viris tum protestantibus tum catholicis invictè adversus incredulos demonstratur? 5. Verum et hoc praetermisso, falsum est quod a catholicis assumitur, protestantes videlicet non admittere traditionem, saltem tanquam monumentorum historicorum collectionem, seu traditionem historicam (5). Jamvero cum per hanc semel constiterit de authenticitate et veracitate librorum sacrorum, eorum scilicet quos primitiva Ecclesia suam in canonem retulit, quid ultra requiras? Scripturae enim sunt id quod sunt independentè a quovis hominum testimonio. Satis proinde erit protestantibus si ex traditione veluti monumento historico juxta regulas criticae explorata atque comperta, deveniant ad dignoscendos libros quos antiquitas uti canonicos habuit, ut inde eosdem quoque esse divinitus inspiratos certo tutoque concludant (6).

R. D. A. Non desunt regulae quibus majori vel minori probabilitate possint acatholici libros inspiratos a non inspiratis distinguere, Tr. Omnimoda certitudine seu certitudine fidei quoad omnes singulosque libros N. Alioquin nulla unquam extitisset inter ipsos discrepantia circa gravissimum ac primum hunc articulum a quo partialis saltem fidei regula pendet.

Ad 1. N. Ridiculum sane est tanquam divinae inspirationis criterium statuere linguam hebraicam, quasi videlicet Deus haud potuerit graeca lingua scribentes afflare, quemadmodum haec ipsa Scriptores librorum N. T. inspiravit. Quod si huic esset insistendum criterio, paraphrasés omnes antiquae chaldaicae

(1) Ita quidam Monod genevensis, qui Lugdunum non ita pridem se contulit ad proselytismum sectae suae propagandum, apud cit. op. *Le Ministre*, etc. pag. 2. Cf. etiam Jabn, *Introductio in lib. sac. V. T.* § 21.

(2) *Math. XI, 13. XV, 3-6. XXII, 51. 43. XXVI, 34. Luc. XVI, 29. XVIII, 31. XXIV, 23. 27. Marc. VII, 9. 13. Joan. V, 39. 46. Act. III, 18. 21. 25. XXVIII, 23. Rom. I, 2. III, 2. IV, 3. 23. Gal. III, 8. Hebr. III, 7. XII, 26. 27. I. Petr. I, 2. II. Petr. I, 21, etc.*

(3) *Ibid. Luc. XII, 11. 12. Marc. XIII, 11. Luc. XXI, 14. 13.*

(4) *II. Cor. XIII, 3. I. Thess. IV, 8.* Ita Michaëlis qui fuisse hoc argumentum persequitur op. et loc. cit. sect. II, p. 120. seqq.

(5) Ita apud Grégoire, *Hist. des sect.* tom. IV, p. 131. seqq.

(6) *Ibid.*

itemque libri thalmutici sacros inter libros omnino essent referendi (1). Quod vero de libris inspiratis adjicitur admissis ab Hebraeis, jam reposuimus unico id Josephi testimonio niti, cujus quidem auctoritas, uti animadvertit etiam Michaëlis, ad inspirationem librorum V. T. asserendam minime sufficit (*Loc. cit. p. 114*).

Ad 2. N. Formulae enim quas Christus et apostoli adhibere vagae ac generales sunt, quod etiam paulo ante adnotavimus, et quemadmodum ex illis nequit canon omnium et singulorum librorum confici, sic neque omnium potest et singulorum confici inspiratio, cum canon et inspiratio in *substrata*, quam vocant, *materia*, relativa prorsus sint. Etenim nunquam aliquis in canonem adscitus est liber, quin idem inspiratus fuerit creditus. Multo vero minus ex generalibus illis formulis constare nobis poterit singulas uniuscujusque libri partes fuisse inspiratas.

Ad 3. D. Prout ab Ecclesia eorum authenticitas et veracitas asseruntur, C. prout ex solis historicis documentis criticae ope deprehendi possunt N. Verum est, uti modo diximus, *canonicitatem*, ut vocant, atque inspirationem sacrorum Bibliorum mutua secum relatione arctissimoque vinculo devinciri. At enim cum de illa, tum proinde etiam de ista ex sola Ecclesiae auctoritate ac testimonio constare nobis debet, ut certitudine fidei utramque teneamus. Alioquin quemadmodum de librorum canonicitate, quae authenticitatem et veracitatem complectitur, ita pariter de eorum inspiratione anxii incertique haerere debemus. Monumenta historica ope criticae quantumvis accurate excussa non omnem prorsus dubitationem amovent, nec unquam queunt fidei nostrae fundamentum suppeditare. Quod et experientia ipsa ostendit ex qua discimus quavis aetate ab haereticis aliquot fuisse libros rejectos, quamvis et ipsi se monumentis historicis niti profiterentur. Id ipsum contigit, ut vidimus, protestantibus, qui nunquam in eo inter se consenserunt, neque modo consentiunt.

Nec quidquam proficit Michaëlis dum nititur inspirationem librorum N. T. evincere ex inspiratione apostolorum; tum 1. quia ipsius argumenta labilia sunt, utpote privata et incerta interpretatione verborum Christi suffulta (2); tum 2. quia pleraque testi-

(1) Nonnullae partes librorum protocanonicorum lingua chaldaica conscriptae sunt, Dan. II, 4-7. 28. I. Esd. IV, 8. VII, 19. VII, 11-27; et Jerem. X, 2. Aut igitur linguae hebraicae nomine significant adversarii linguam hebraicam proprie dictam, et in hac hypothesis e censu Scripturae inspiratae debentur partes has omnes expungere, aut late sumunt pro lingua etiam chaldaica, aut syrochaldaica sive aramaea, prout passim hebraicae linguae nomine linguae illae designantur in N. T., et in hac altera hypothesis nulla ratio est quare hoc idem criterium ad significandos libros divinitus inspiratos, non debeat aliis libris deutero-canonicis haec lingua exaratis, applicari, quin imò uti diximus libris thalmuticis, et paraphrasibus chaldaicis aptari. Adeo imperitum se praebet Monod dum huic regulae innititur ad discretionem faciendam inter libros inspiratos et non inspiratos!

(2) Sic, e. g. *Math. x, 49. 20.* loquitur Christus de fortitudine quam praesidibus coram positi discipuli sui essent patrefacturi, atque de sapientia qua sua essent daturi responsa: idem dic de *Luc. XII, 11. 12. Marc. XIII, 11.* et iterum *Luc. XXI, 14. 13.* Quamvis porro videantur

monia ab eo congesta afficiunt collectionem seu universum collegium apostolicum, ac proinde universam Ecclesiam cui Christus infallibilitatem per jugem suam assistentiam promisit (1); tum 3. quia deberet prius in ejus hypothesi certo constare, scripta quae nomina apostolorum non praeseferunt, aut etiam quae praeseferunt, illorum vere esse quibus adscribantur, quod tamen non nisi Ecclesiae auctoritate certo constat; idque ex ipso Michaëlis exemplo firmatur qui nempe subdubitare ostendit se utrum epistola II Petri, quae praefecto nomen Apostoli gerit, authentica revera sit (2). Et illud huc praeterea accedit, quod argumenta quibus hic auctor utitur ad inspirationem librorum N. T. probandam, aut nihil aut non satis ejusmodi inspirationem evincant. Etenim aut Christi verba solos apostolos attingere dixeris, et in hac hypothesi e librorum inspiratorum censu exturbari debent Evangelia s. Marci et s. Lucae, una cum Actis apostolicis, prout Michaëlis ipse revera praestitit contra unanimem totius antiquitatis consensum; aut ea sese extendere contendit etiam ad apostolorum discipulos, et nulla tunc erit ratio quamobrem ut inspirata admittantur scripta Marci et Lucae, excludantur autem ab inspiratis epistola s. Clementis Romani, epistola Barnabae et Pastor Hermae, praesertim cum non defuerint ex antiquis, qui haec scripta uti canonica atque inspirata allegaverint (3).

Ad 4. Resp. neminem certe ita desipere ut interna argumenta quibus sacrorum librorum divina vindicatur inspiratio, rejicienda esse affirmet: verum aliud est ejusmodi argumenta e medio tollere, aliud asserere illa haud sufficientia per se esse ad nos ea de re certos reddendos, certitudine nimirum fidei et omnimoda, quae omnem errandi formidinem excludat. Argumenta interna optime conferunt ad evincendam in genere adversus incredulos revelationis divinitatem, cum resolvantur in ea credendi motiva quae nos ipsi fuisse attulimus ac vindicavimus (4). Ast in presenti controversia, qua cum haereticis, praesertim vero apostoli privilegium de quo est sermo sibi tribuere, alibi tamen, si insistas littera, videntur sibi denegare, ut I. Cor. VII, 12. 40. XIV, 37-38. quae re ipsa loca una cum pluribus aliis, nobis objiciunt a rationalistis ad excludendam divinorum Bibliorum inspirationem. Quapropter secluso Ecclesiae magisterio ac testimonio, ex adductis testimoniis res confici nequit, ita ut dubium omne tollatur.

(1) Cujusmodi sunt quae leguntur *Math. XVI, 18. seqq. XXVIII. ult. Joan. XIV, 16. 17.* aliaque ejusmodi quibus catholici infallibilitatem Ecclesiae a Christo promissam ostendunt.

(2) *Loc. cit. p. 128.* Idem dic de epist. Judae, et a fortiori de epist. ad Hebraeos quam Michaëlis ab epistolis paulinis adeoque et a censu Scripturarum divinarum juxta suum systema exterminat.

(3) In prop. II, capitis I. plura testimonia haec de re attulimus. Sed adversus Michaëlis opinionem videsis Cellerier, qui pariter in sua *Introd. au Nouv. Test. deux. part. divis. I.*, sect. 8. illam fuisse refellit, et quae Michaëlisio videtur argumenta validissima, veluti infirma tradit, contra vero quae eidem infirma sunt, ea Cellerierio sunt validissima. Etiam Paley anglicanus tredecim tantum genuinas Pauli epistolas admittit in op. *La vérité de l'hist. de s. Paul.* Paris, 1821. haec porro in concertatione quis judex erit, quis litem dirimet? Apud protestantes nullum plane ejusmodi tribunal est cui partes inter se dissentientes acquiescere teneantur: et eos in perpetua fluctuatione absque ulla spe exitus ejujuscumque.

(4) In tract. *De vera relig. p. 1, cap. 4. prop. 2.* Hoc ipsum argumentum evolunt passim apologetae

protestantibus, circa inspirationem in specie singulorum librorum canonicorum et cujusque illorum partis manus conserimus, argumenta illa rem penitus non conficiunt, cum infallibili ad hoc opus sit auctoritate, cujusmodi solam auctoritatem esse ostendimus catholicae Ecclesiae (1). Haec vero potissima ratio est, cur theologi catholici haec in quaestione vix aut nullatenus ejusmodi argumenta attingant, cum ipsi in Ecclesiae judicio tutissime conquiescant; contra vero ea urgeant protestantes, qui propterea semper animo fluctuant ac opinionum veluti undis huc illic jactantur.

Ad 5. D. Qui proinde haec ipsa de causa semper incerti sunt et inconstantes, C. his innixi fiunt certi N. Quatenus traditio divina cum ipsa identificatur Ecclesiae doctrina, ut postea ostendemus, vim certe ad probandum ineluctabilem habet, quia per illam in auctoritatem Ecclesiae relabimur: quatenus vero solis ipsa historicis monumentis innititur aut conflatur, atque ut historica mere spectatur, illico obnoxia fit innumeris prope criticis discussionibus, quibus necesse est, ut illi, qui eam sibi veluti unicam ducem quam sequantur, adseiscunt, in diversas distrahantur sententias. Exinde contingit ut quod uni certum est, alteri sit incertum, quodque hodie velut firmissimum statuitur, cras in dubium vocetur, quemadmodum ex diuturno protestantium experimento jam nimis elucet (2). Crescit ex eo difficultas quod veteres inter se minime conveniant circa canonicitatem ac proinde inspirationem sacrorum utriusque foederis librorum, nec ullum primitiva Ecclesia canonem universalem, quo scilicet Ecclesia universa obstringeretur, confecerit ea de re; alioquin nulla circa canonem ecclesiam inter orientalem et occidentalem dissensio, nulla inter diversas particulares ecclesias, neque ipsos inter patres ad invicem extitisset. Quod si protestantes nos provocant ad canonem concilii Carthaginiensis III, nos iterum ipsos seiscitamur: cur igitur libros deutero-canonicos foederis utriusque in illo recensitos minime admittant, sed calviniani solos deutero-canonicos N. T. amplectantur ut vere canonicos et divinitus inspiratos, rejicientes simul deutero-canonicos libros V. T. tanquam apocryphos; lutherani vero utrosque ad tempus saltem repudiarent, nunc vero inter se divisi plurae sint? Nonne ista pro lubitu ab haereticis fiunt?

Desipiunt porro adversarii dum subdunt: *Scripturae sunt id quod sunt independentè a quovis hominum testimonio*: nam quaestio proprie atque unice hic ver-

christiana religionis adversus incredulos. Cf. inter ceteros Ant. Casini S. J. *Encyclop. sacr. script.* tom. I, disp. 4. Nicolai *Diss. e lezioni di Sacra Scrittura, Dissert. Proem. I.* Bergeri, *Traité historique et dogmatique de la vraie religion.* Paris, 1784. tom. V. part. 2. ch. 5. art. cinquième, § 1. seqq. et tom. VIII. trois. part. Th. Marie Cerboni Or. Pr. *De theologia revelata lib. tres.* Romae, 1768. Valsecchi *Dei fundamenti della religione, e dei fonti dell'empirea.*

(1) In hujus tract. part. I., sect. 1., cap. 4., art. 2., prop. 1.

(2) Plura documenta hujus assertionis dedimus. Sane difficile omnino est duos protestantes plane inter se convenire. Vere dixeris protestantium barometrum semper signare varium!

satur circa modum quo nobis certo constare possit, utrum Scripturæ sint, et quænam sint id quod sunt, seu quænam Scripturæ divinitus inspirate censi debeant, quænam vero ab hoc censu debeant excludi. Utique Scripturæ nihil ex testimonio Ecclesiæ intrinsicè acquirunt, at nos ex ejusmodi testimonio certitudinem assequimur infallibilem de Scripturis divinitus inspiratis. Pari profecto ratione de quovis fidei articulo exposito adversariorum principio ratiocinari fas esset. Quæritur ex. gr. utrum Christus sit Deus, an pura creatura? Utrum unica in eo sit an vero duplex natura, et ita porro? Atqui posset quisquam reponere: Quorsum Ecclesiæ auctoritas? Num *Christus non est id quod est, independenter a quovis hominum testimonio?* Hoc certe modo dogmata nutrent omnia, prout re ipsa penes protestantes nutant, ac omnino penes rationalistas conciderunt. Ita ergo auctoritas Ecclesiæ quoad sacrorum librorum codicem plane se habet, quemadmodum in ordine ad codices legislationis politicæ se habet *promulgatio*: qui nempe, tametsi vim suam a legislatoris potestate intrinsicè nanciscantur, a sola tamen promulgatione illam obtinent auctoritatem qua regulam subditorum constituere valeant iisdemque obligationem induere (1).

Juvenit hic demum animadvertere, quod ex principio fundamentalis protestantismi de omnimoda cujusque independentia et libertate examinis, deberet quodlibet individuum protestans etiam e fæce plebis sibi a monumentis historicis et exquisitis criticis ope certitudinem comparare librorum qui inspirati habendi sint. Quod si id assequi non possit (et quot demum sunt qui pares tanto muneri existant?) eos ex auctoritate doctiorum admittat oportet. Hinc fit, ut illi qui auctoritatem abiciunt Ecclesiæ universæ, qua libros aliquos tanquam inspiratos ac divinos habent, obsequi debeant auctoritati criticorum, qui nunquam inter se nec semper sibi ipsis coherent. Talis porro est protestantismi sibi intrinsicè repugnantis natura!

II. *Obj. 1.* Quæ spectant ad Scripturas, cujusmodi sunt earum existentia, veracitas, authenticitas, canonicitas ac divina inspiratio, non constituunt dogma aut articulum fidei, sed quædam veluti præliminaria sive præambula fidei sunt, de quibus propterea non ab auctoritate, sed a regulis criticis constare debet (2). 2. Ad eum, scilicet modum quo existentia Dei quæ fidei præambulum est, non ex revelationis auctoritate, sed ex philosophicis argumentis a naturali ratione depromptis demonstratur, aut etiam existentia Ecclesiæ quæ pariter quoddam veluti fidei præambulum censetur, ex motivis evincitur credibilitatis, aut quemadmodum quoque demum divinitus revelationis, in ipsa existentia, integritas, canon, divinaque sacrorum Bibliorum inspiratio aut argumentis internis aut

(1) Cf. quæ scribit Grégoire, op. cit. tom. IV, p. 453. seqq.

(2) Ita Josiah Conder in Op. *On protestant non conformity seu De non-conformitate protestantica*, London, 1818. tom. II. pag. 311. seqq.

monumentis, aut etiam utrisque simul vindicari possunt ac debent. Ergo.

Resp. Ad 1. N. Etenim Scripturas divinas et canonicas existere dogma fidei est sub anathemate a conc. Tridentino sancitum, neque unquam de hoc fidei articulo dubitatum in Ecclesia catholica est. Si qua viguit in Ecclesiis particularibus controversia, hæc nonnullos tantum libros in specie, præsertim quos deutero-canonicos vocamus, nunquam vero rem ipsam affectit. Hinc Scripturæ communiter receptæ tanquam divinitus inspiratæ in Ecclesia habitæ sunt juxta divinam traditionem; idque non ex antiquitatis duntaxat monumentis, sed ex earum usu in magisterio quotidiano atque ex actis conciliorum probatur. Divina Scripturarum auctoritas ad fidem semper spectavit, adeo ut novatores qui identidem ausi sunt Ecclesiam aliquo peculiari libro exspoliare ex iis qui communi calculo probabantur, illico tanquam hæretici proscripti fuerunt, ut patet ex gnosticis, valentinianis, alogis, aliisque ejusmodi pestibus (1). Quod si fideles omnes fide divina libros illos ut canonicos et inspiratos crediderunt, non nisi auctoritate ac testimonio Ecclesiæ ducti eam fidem iisdem adhibuerunt. Quapropter nunquam ut simplex quoddam præliminarium aut præambulum fidei in sensu adversariorum primi christiani spectantur litteras sacras, sed eas tanquam objectum fidei habuerunt omnino, non secus ac reliqua dogmata quæ ab Ecclesia ipsis credenda proposita sunt. Ecclesia enim, ut toties diximus suoque ostendimus loco (2), præscripsit seu anterior est libris omnibus N. T. quos ipsa probavit, ac uti Spiritu s. afflante conscriptos fidelibus tradidit.

Ad 2. Neg. paritatem juxta modo dicta. Existentia siquidem Dei est in *subjecta materia* prima veritas quæ necessario supponi debet; alioquin enim, illa nondum constituta, absurdum esset de divina revelatione quidquam proferre. Cum igitur ex sola revelatione, quin *circulus vitiosus* admittatur, ostendi nequeat supremi Numinis existentia, ex argumentis a ratione petitis demonstrari et potest et debet; qua de causa præambulum fidei recte illa vocatur. Quod vero spectat ad Ecclesiam, ut alias pariter innuebamus, ab ipso ortu suo secum illa suas attulit probationes per ea credendi motiva, quæ identificantur cum ipsis divinæ revelationis probationibus, quibusque divinam originem suam luculentissime declaravit. Accepta enim a Christo divina missione, apostoli qui

(1) Cf. Tertullianum tum in lib. *Præscr.* tum adversus Valentinianum et adversus Marcionem; necnon s. Epiphanium in respectivis hæresibus; s. Ireneum passim, qui non solum hæreticis illis exprobrant rejectionem plurium librorum divinarum, verum etiam mutilationes, corruptiones, quod et nos passim animadvertimus. Sed qui sitim suam plene cupit explere, adeat Sixtum Senesem in *Bibliotheca sancta*, lib. III. et VII., in quibus recensentur singuli antiquiores hæretici qui libros sive Veteris sive Novi Testamenti adorti sunt, compertique ex parallelismo vix recentiores hæreticos excogitasse aliquid hoc de argumento quod antiquiores non præoccupaverint atque effugerint. Sic enim fert nativa hæreses indoles. Cf. etiam Bellarmin. *De verbo dei*, lib. I, cap. 5. et 6.

(2) Tum in tract. *De vera relig.* p. 2., prop. 1. et 2. tum in hujus tractatus par. 1, sect. 1, cap. 1, prop. 2.

primam constituerunt Ecclesiam, miraculis potissimum et vaticiniis se Judæis atque ethnicis, divinitus missos ostenderunt neminemque in album christianorum cooptaverunt, quin simul Ecclesiæ filium efficerent. Porro ceteros inter articulos quos catechumenis credendos proponebant, fides erat in Ecclesiam, ut liquet etiam ex Symbolo apostolico: *Credo sanctam Ecclesiam*. Quo quidem in articulo implicite continebantur illa omnia, quæ Ecclesia auctoritate sua credenda proposuisset tanquam divinitus revelata. Hic est analyticus atque, ut ita dicam, *geneticus* processus regulæ proximæ credendorum, ut nempe prius quasi præambulum admittatur existentia Ecclesiæ divinitus institutæ per eadem ipsa motiva credibilitatis quibus existentia adseritur divinæ revelationis; deinde, hæc evidenter cognita ac comperta, credatur ut fidei articulus eadem Ecclesia a Deo ipso fundata cum omnibus prærogativis quibus se a Christo auctam hæc eadem Ecclesia profitetur; demum ex infallibili ejus auctoritate et testimonio cetera credantur quæ ipsa tanquam divinitus revelata proponit, inter quæ Scriptura canonica divinoque afflante Spiritu exarata præcipuum obtinet locum. Siquidem Scriptura regulam constituit remotam, partialem et inadæquatam credendorum sub Ecclesiæ ejusdem magisterio. Quævis alia via a protestantibus excogitata aut incerta aut insufficienti plane est, uti ex hæcenus disputatis aperte colligitur (1).

CAPUT III. De sacrarum Scripturarum interpretatione.

Duplex sacrarum Scripturarum interpretatio distingui debet, *dogmatica* videlicet et *exegetica*. Interpretatio dogmatica ea est quæ potestate seu auctoritate fit cum obligandi vi pro suoque objecto habet aliquid fidei dogma, seu aliquam veritatem exhibet ad fidem moresve pertinentem, aut quæ alio quovis modo ad fidem depositum refertur; interpretatio exegetica est quædam privata, doctrinalis aut scientifica enarratio vel expositio, quæ faciliorem præbet sacri textus intelligentiam. Jam vero juxta catholicos dogmatica interpretatio ad solam exclusivè pertinet Ecclesiam, utpote quæ sola a Christo infallibili auctoritate ac magisterio instructa sit ad veram fidem tradendam, omnesque controversias fidei dirimendas; e contra juxta protestantes quilibet et christianis legitimus esse potest dogmaticus sacrarum litterarum interpres. Interpretatio exegetica uniuscujusque industria, diligentia ac studio dimittitur ab Ecclesia, dummodo intra fines et regulas ab ipsa præstitutas, quasque rei ipsius natura exposcit, quisque se contineat.

Porro præcipua controversia, quam vere *fundamentalem* vocaveris, catholicos inter et protestantes fervescens interpretationem dogmaticam attingit. Ad proprium systema suum constabiliendum non unam

(1) Cf. Bossuet: *Instruction sur les promesses de l'Église pour montrer aux Réunis, par l'expresse parole de Dieu, que le même principe qui nous fait chrétiens nous doit aussi faire catholiques*. Op. ed. cit. tom. XXII, p. 375. seqq. necnon *Conférence avec M. Claude, ministre de Charenton, sur la manière de l'Église*, loc. cit.

eandemque viam protestantes sive veteres sive recentiores inierunt. Nam ad excludendam solius Ecclesiæ dogmaticam et authenticam interpretationem sacrarum litterarum 1. Alii summam prædicarunt Scripturarum in omnibus claritatem (1). 2. Alii autemutarunt spiritum privatum legitimum esse Scripturæ sacræ interpretem; quo nomine nonnulli ex prioribus protestantibus intellexerunt internam illustrationem, quam asserebant unicuique a Spiritu s. communicari, vi cujus infallibiliter quisque certior fieret de verò Scripturæ sensu (quam unicam fidei regulam dicebant), independenter ab Ecclesiæ definitione, aut etiam adversus illam: dum spiritus privati nomine alii intelligerent proprium suum iudicium (2). 3. Alii contenderunt Scripturam ipsam cum aut sine spiritu privato iudicem esse controversiarum, sui nimirum ipsius interpretem existere.

Ut igitur ea qua par est claritate fundamentale ejusmodi evertamus protestantium principium, quod demum resolvitur in libertatem individualement examinis, immunem a quavis auctoritate in sacris interpretandis litteris ac in fide propterea sibi cudenda, tria efficiamus oportet, ac 1. ostendi debet Scripturam sacram non adeo in omnibus, præsertim vero in rebus fidei ac morum, perspicuam esse ut non aliquo egeat interprete; 2. interpretem hunc alium non esse, aut esse posse præter Ecclesiam; 3. dubium ac fallax necessario esse quodcumque systema a protestantibus tam antiquioribus tum recentioribus inventum ad authenticam dogmaticam Ecclesiæ interpretationem eliminandam.

Quibus constitutis, nonnulla de exegetica Bibliorum sacrarum interpretatione subjicere præstabit.

In duos proinde articulos caput hoc dispertiemur juxta duplicem quam præmisimus sacrarum Scripturarum interpretationis notionem.

ARTICULUS I. De sacrarum litterarum interpretatione dogmatica.

Quidquid in sacris litteris continetur profecto fidei nostræ objectum est, hoc ipso quod divinitus sit inspiratum. Quo sensu ipsa Scripturæ sacræ existentia, uti ostendimus, fidei articulus est ab omnibus omnino credendus. Verum cum sacra Scriptura, ex dictis, sit regula fidei partialis et fons ex quo dogmata peculiaria fidei magna saltem ex parte derivantur, difficultas nobis oritur haud exigua in sensu detegendo et determinando illorum textuum ex quo peculiaris quæque veritas sive ad fidem sive ad mores pertinet pendet. Idque multiplici ex capite, uti mox ostendemus, contingat oportet. Scripturæ enim, præterquam quod in pluribus obscuræ sunt ac difficilis interpreta-

(1) Ut Lutherus, Brentius alique passim antiquiores protestantes apud Bellarmin. *De verbo dei*, lib. III., cap. 1. Cf. Bonfrerium in *Præloquio*, cap. 9, sect. 1.

(2) Cf. Bellarmin. loc. cit. cap. 5. Ubi notandum est, cum præensa illa protestantium illustratione Spiritus sancti haud commiscendam esse veram interiorum Spiritus sancti illustrationem ad salutariter credendum necessariam; item neque confundendum esse spiritum privatum cum recta ratione (aut recto ratiocinis usu), quæ nunquam divinæ contradicit revelationi.